

STAMMEBLADET

FORENINGEN FOR STAMMERE I DANMARK

NR. 1 JANUAR 1997 22. ÅRGANG.

STAMMEBLADET udkommer 6 gange om året som medlemsblad for Foreningen for Stammere i Danmark (FSD).

Hvem er FSD?

FSD er en landsforening oprettet i 1971 og har, foruden stammende, også medlemmer blandt forældre, fagfolk og andre interesserede.

FSD har følgende formål:

- at udbrede kendskabet til stammen og stammeres vilkår,
- at udøve en oplysende og rådgivende virksomhed med hensyn til stammens årsager, forebyggelse og behandling,
- at støtte forskning med hensyn til stammen og stammebehandling,
- Varetage stammeres interesser på enhver måde.

FSD er medlem af og repræsenteret i:

Taleinstitutternes Brugerråd (TBR), v. Henrik Jensen

De Samvirkende Invalideorganisationer (DSI),

v. Henrik Jensen og Peder Nielsen.

European League of Stuttering Associations (ELSA), v. Per F. Knudsen.

International Stuttering Association (ISA), v. Per F. Knudsen.

Bestyrelsen for Dansk Videnscenter for Stammen, v. Anders Johansen

Herudover deltager vi i et uformaliseret nordisk samarbejde hvor de fem Nordiske lande på skift arrangerer stammeseminarer.

Du melder dig ind i FSD ved at:

Indbetale 60 kr på giro 2 19 95 48 eller ringe, skrive eller faxe til sekretariatet. Ved indmeldelse efter 1. oktober gælder medlemskabet også for det følgende år.

Stammebladet redigeres ud fra hvad der formodes at have læsernes interesse. De indlæg der bringes repræsenterer ikke nødvendigvis FSD's synspunkter.

Redaktion: Lene Hansen

Breve og indlæg sendes til: Lene Hansen

Æblehaven 14

3400 Hillerød

LeneH@post3.tele.dk

Indlæg **skal** være læselige, og de må meget gerne være skrevet på maskine eller på diskette (WordPerfect eller MS Word) eller E-mail.

Næste nummer har deadline **den 25. februar 1997**.

Indhold

Nyt fra formanden	side 4
Et liv med stammen	side 5
Stammens kulturelle grammatik	side 9
Stammebehandlerens opskrift	side 11
Om stammebehandling	side 13
Kontingent '97	side 14
Selvudvikling for kvinder	side 15
Yoga for stammere	side 16
Et lys er blevet tændt	side 18
Kort nyt	side 21
ELSA Youth Meeting	side 22
IFA-kongres	side 23
Internettet	side 24

Fra redaktionen

Dette nummer er et rigtigt »voksennummer«, med voksne stammere der har gået deres egne veje, eller har planer om det. Det er længe siden vi har hørt fra de »traditionelle/etablerede-/institutionaliserede« behandlere. Det glæder vi os til.

Red.

Kære medlem/læser

Talepædagog er begyndt selv at skaffe sig stammere/klienter.

For øjeblikket vises serien »bryggeren«, som handler om bryggeriet Carlsberg og mændene bag dette; men den handler også om stammen, idet Carl, sønnen til I. C. Jacobsen, stammede. Hvilket også meget tydeligt fremgår af serien.

I flere aviser/blade har der været artikler om serien og baggrunden. I disse artikler har man også nævnt stammen flere gange.

I en artikel i Aalborg Stiftidende d. 13/1 97 står der: »Det var psykisk revselse. Man anede ikke noget om psykologi. Da sønnen Carl begynder at stamme, tænker faderen, at det skal tugtes væk. Sønnen spilles af Søren Sætter-Lassen, som har gået til talepædagog for at lære at stamme«.

I nogle af disse artikler har man beskrevet det som »nervøs stammen«. Hvad »nervøs stammen« er ved jeg ikke; men det hænger sikkert sammen med den opfattelse at stammere er mere nervøse end andre, hvilket vi **ikke** er. Men nogle af os er bange for at stamme i bestemte situationer med baggrund i vores forventninger til omgivelserne reaktion.

Serien kan måske være med til at mane en anden fordom til jorden, nemlig den at stammen gør folk dumme. Hvilket vi **heller ikke** er.

Henrik N. Jensen
formand

Et liv med stammen

Af Hermann Christmann

I et kapitel i en bog, udgivet af Center for Handicap-historisk Forskning på Danmarks Lærerhøjskole, har Jørgen Olsen, mangeårigt fremtrædende medlem af Stammeforeningen, skrevet sin livshistorie om en tilværelse med stammen.

Første sætning i Jørgens selvbiografi lyder: »Det var en livlig og munter familie, jeg kom ind i, da jeg blev født den 27. juli 1924 i Vigerslev Sogn på Nordvestfyn«. Overvejende episodisk og meget levende fortæller Jørgen om sit liv, og herunder hvordan stammen har virket ind på hans tilværelse. Jørgens bidrag giver desuden, som en sidegevinst, indtryk af opfattelser, tænke måder og levevilkår fra mellemkrigstiden og op til nutiden.

Jørgen og en anden dreng på gaden i landsbyen talte meget dårligt, derfor kunne de ikke komme i skole på kommuneskolen, »fordi skolen syntes, vi var dårlige og åndssvage«. Men da Jørgen var af god familie, kom han på Realskolen inde i byen. Hvad der blev af den anden dreng, får vi ikke at vide. I skolen var eleverne oppe ved tavlen to og to for at blive hørt. Jørgen lod da altid den anden starte og gav stikord. Selv om

den anden var glad for det, var det at holde sig tilbage måske også et forsøg på at skjule stammen?

I 10-årsalderen kom Jørgen for første gang i forbindelse med en talelærer, som anbefalede ham at lave en masse gymnastik. Det, mente talelæreren, var godt for folk, som stammede. Året efter fik Jørgens far at vide, at der var blevet uddannet en ny talepædagog, Morten Astrupgaard, hos ham gik Jørgen i perioder de næste tre år.

Jørgen fortæller, at undervisningen bestod i åndedrætsøvelser og at lære at tale i glidetone. Talepædagogen var med i Indre Mission, hvilket »..prægede ... hans undervisning«. For læserne kunne det i øvrigt have været spændende at få noget mere at vide om, hvordan det prægede undervisningen.

Det fremgår ikke, hvordan Jørgen og hans familie kom i kontakt med talepædagogerne, og det kunne lyde, som om tilfældigheder har spillet ind. Jørgen skriver, at hans far »fik at vide«, at der var blevet uddannet en talepædagog. Det fremgår indirekte, at forældrene, som forældre til stammende børn som regel altid er, har været meget optaget af Jørgens stammen og hvad man kunne gøre ved den.

Forældrene har naturligvis grebet de halmstrå, der viste sig i form af »talelærere« eller talepædagoger i området. Når der kom fremmede i hjemmet, måtte Jørgen »ikke sige så meget«. Senere, i 4. mellem (9. klasse) blev de komfirmeret og de fleste holdt ungdomsfester. Men Jørgens forældre mente, at han burde sige nej tak til invitationerne. - Der var åbenbart en stærk motivation for at få stammen fjernet, på den ene eller den anden måde.

Dengang, omkring 1930, var man meget optaget af racehygiejne. I Danmark blev der sidst i 1920'erne vedtaget de hidtil mest vidtgående love i Europa, hvorefter man bl.a. kunne sterilisere åndssvage, så de ikke kunne få børn. På den måde hindrede man, at befolkningen blev degenereret.

Den danske lovgivning inspirerede i øvrigt den tyske lovgivning, som nazisterne senere fuldbyrdede i sin mest absurde og skrækindjagende konsekvens.

Et andet mangeårigt medlem af Stammeforeningen, Steen Fibiger, talepædagog og PhD, kommenterer Jørgens livsbeskrivelse i et andet kapitel i bogen. Steen nævner, at det

ellers almindeligvis kun var politikere og embedsmænd, der var optaget af disse tanker om racehygiejne. Jørgens familie var imidlertid optaget af dem, og Jørgen beskriver i artiklen, hvad hans familie og omgangskreds mente, at tankerne gik ud på. Jørgen hørte altså, hvad de voksne talte om og han skriver, at han som barn og ungt menneske tænkte over, og var angst for, om han nu også var god nok.

Niels var postmesterens søn og en af Jørgens legekammerater. Jørgen var god til at skrive stile, og i 3. mellem (8. klasse) blev nogle af Jørgens stile læst op i klassen.

Jørgen må på det tidspunkt have været et godt stykke inde i behandlingen hos Morten Astrupgaard og det er måske baggrunden for, at Jørgen sammen med Niels »og de andre« (klassekammerater?) blev enige om at Jørgen skulle skrive en stil om, »hvordan en rigtig dårlig stammer havde det«.

»Stilen rystede dansklæreren og også de andre lærere. Jeg kunne ikke få nogen bedømmelse, fordi vores lærer mente, det var fri fantasi, og at så ondskabsfulde kan børn ikke være«. Det fremgår ikke, hvad der stod i stilen, men det er måske de andre børns drillerier og mobning, som Jørgen har beskrevet.

I 1939 (da har Jørgen gået i 4. mellem eller i realklassen, svarende til 9. eller 10. klasse) skulle klassen til England. Sproglæreren mente, at Jørgen ikke kunne klare turen, fordi

han stammede meget. Derfor kom Jørgen ikke med.

Efter realeksamen blev Jørgen ansat som trafikalev i DSB, men ved prøveperiodens udløb fik Jørgen at vide at »vi kan ikke have en elev, som stammer, til at passe telefonen og tale med publikum. Det er ... forbavsende, at du kunne gå igennem prøven og samtalen (ved ansættelsen), uden at nogen opdagede, at du stammede«. Selv om Jørgen fortalte, at 90% af hans tale var normal tale, måtte han fratræde elevstillingen. Senere blev Jørgen kasseret på session på grund af stammen.

Under krigen måtte Jørgen ikke deltage i modstandsbevægelsen. Hans far var nemlig lige død, og moderen havde ikke noget at leve af, hvis Jørgen blev taget. - Det fortæller noget om tilværelsens realiteter dengang. Ikke desto mindre cyklede Jørgen engang rundt med en pistol, da han blev stoppet af tyskerne, som dog ikke fandt pistolen. »Siden da kørte jeg ikke med pistoler«.

I 20-årsalderen, var situationen den, at Jørgen stadigvæk stammede somme tider. Det var altså ikke så slemt som i barndommen, da han stammede meget. Men stadigvæk var der angsten for at telefonere. Jørgen flyttede til Århus og opdagede, at der var et Taleinstitut ved Marienlund, hvor han ansøgte om at få et kursus. Men det holdt hårdt, for når man var 22 år, kunne der ikke gøres noget ved stammen, fortalte de Jørgen. Men Jørgen brugte de forbin-

Jørgen Olsen

delse, han havde, og så fik han tilbudt behandling i løbet af en uge. Det var Abrahams, den senere forstander, der blev hans lærer, og som sagde: »Vi aner ikke, hvad vi skal gøre ved stammen. Jeg håber, at en eller anden finder på noget godt engang«.

I øvrigt fortalte Abrahams Jørgen, at han arbejdede på »noget med apostrof«. Steen Fibiger nævner i sin kommentar, at Abrahams dengang var ved at skrive sin doktordisputats om fonetiske studier i germanske okklusivers udviklingstendenser (okklusiver betyder lukkelyd).

Deres anmelder lader tankerne løbe: På samme tid, omkring 1945, var der to andre doctores, langt mod vest, ovre i Iowa i USA's Midtvesten. Muligvis havde de hørt om germanske okklusiver, det skal jeg ikke kunne sige, men i alle tilfælde mente de åbenbart, at de havde vigtigere ting at tage sig til.

De var nemlig godt i gang med at udvikle non-avoidance, den første stammebehandling, der var udviklet på et, i det mindste nogenlunde, gennemtænkt og holdbart grundlag. - Hvis nu Henrik Abrahams, dr. phil

og stammebehandler, havde interesseret sig for stammebehandling i stedet for germanske okklusiver, var han måske blevet vor tids van Riper eller Wendell Johnson - eller han var måske blevet noget helt tredje og bedre!

16 år gik, og så kom Jørgen i acceptbehandling i Odense. Det medførte, at Jørgen begyndte at kunne tale for sig selv. Det betød ikke bare en ændring for Jørgen, men også for familien, at han selv kunne fortælle andre, hvad han mente.

På arbejdspladsen var Jørgen også aktiv, revisor i klubben, aktiv i diverse festudvalg og han deltog i efteruddannelse. Jørgen blev ret tidligt medlem af Foreningen for Stammere i Danmark og fik hverv og udvalgsposter indenfor DSI.

I 1992 gik Jørgen på pension og har fået travlt med at gå på talerkursus og studere historie på Åbent Universitet. Han har også set det nødvendigt at genopfriske sin skolelatin, da han har et barnebarn, der er begyndt på latin.

Som læser af Jørgens livshistorie - jeg har her især kommenteret det, der har med stammen at gøre - bliver man holdt på pinebænken. Artiklens korte form gør nødvendigvis, at forfatteren skal formulere sig kort. Men læseren sidder faktisk og håber, at der kommer en uddybning alle de steder, som kunne være en åbning til yderligere beskrivelser og forklaringer, men som brat afsluttes med et punktum. Jeg nævner her nogle eksempler (foruden dem,

der er nævnte ovenfor): hvorfor måtte Jørgen ikke sige så meget, når der var fremmede, hvorfor lod Jørgen de andre svare i overhøringer i skolen, hvad stod der i skolestilen, hvordan gav lærerne udtryk for deres frygt for, at Jørgen ikke kunne klare eksamen, uddybning af forholdet til onklen Hans Christian (som jeg ikke har omtalt), som spiller en slags helterolle i Jørgens barne- og ungdomsverden, i hvilken forbindelse cyklede Jørgen rundt med en pistol under besættelsen

I Århus-årene blev Jørgen afholdsmand og fik sociale kontakter, som han stadigvæk har. Og der er mange flere steder, hvor læseren er meget nysgerrig efter at vide mere.

Hvem ved, måske får vi mere fra Jørgens hånd. Efter at han er gået på pension, har han nemlig sammen med andre lavet en 20 årsplan for at de kan se, hvordan de udvikler sig. Et optimistisk livssyn og det at se fremad er ganske karakteristisk for Jørgens beskrivelse af sin livshistorie. Den sidste sætning i artiklen lyder: Jeg har altid kunnet finde et framadrettet job.

Olsen, Jørgen. ET LIV MED STAMMEN BELYST GENNEM EN LIVSHISTORIE. I Birgit Kirkebæk & Ingrid Markussen (red.) *Livshistorien*. Danmarks Lærershøjskole. København 1996.

ISBN 87 7777 061 7.

Stammens kulturelle grammatik

Af Hermann Christmann

Susanne Wollinger, etnolog og doktorandstipendiat, Universitetet i Lund, har i *Livshistorien*, udgivet af Danmarks Lærerhøjskole, skrevet en optaktartikel til Jørgen Olsens artikel om sit liv med stammen (se andetsteds i bladet). Wollinger skriver om stammens grammatik, og det dækker meget bredt sagt over den måde, man begår sig på, når man stammer, og det er de reaktioner, man får fra andre mennesker.

Endvidere har Wollinger skrevet en lille artikel i PLUS (den svenske stammeforenings blad) om stammere, der har ført dagbog en helt sædvanlig dag.

Der er forskel på, hvordan den stammende selv oplever sin situation, og den måde, andre oplever stammen på. Det er denne forskel, Wollinger ser som et udgangspunkt i det at »nærme sig talens og tavshedens kulturelle grammatik, som er en del af os alle«. Det siger også noget om det samfund, der omgiver os.

Wollinger fortsætter med at se på normalitet og afvigelse. Hun konstaterer, at der er flere dimensioner i normalitetsbegrebet. En stammer er afviger i den forstand, at han taler på

en afvigende måde. Afvigende fra hvad? - her kommer relativiteten, for hvis vi forestiller os et samfund eller en subkultur, hvor det er det normale at stamme, så er det jo den normale tale (og taler), der er afvigende. En anden dimension er sammenhængen eller funktionen: en stammer, der løber 100-meterløb, er jo ikke afvigende som 100-meterløber, men han ville være (tale-)afviger, hvis han skulle takke for sin medalje på stadions højttaleranlæg (forudsat, at han stammer!).

Nogle mennesker har sagt, at de ikke oplever stammende personer som afvigende. I stedet er der et eller andet uhåndgribeligt »spændende« med i billedet. Andre har sagt, at stammen vækker »beskyttelsesfølelser« eller »ømhed« hos dem. Sentimentalitet ligger også lige for. Wollinger nævner en film om en person med cerebral parese, Christy Brown, som tilsyneladende intet kan. Ikke skrive, ikke tale, ikke bevæge sig. Publikum ser den uhyre anstrengelse, Christy Brown gør sig for at skrive »mother« med et stykke kridt på gulvet. Familien er lamslået, han kan jo noget. Og Christy kæmper videre, ved filmens slutning er han blevet en stor forfatter. Familiens holdning til ham er også ændret fra at anse ham som et eller andet umælelende væsen til at være en af familien. Det er både spektakulært og

sentimentalt. Men filmen skulle ifølge Wollinger være absolut se-værdig. Og nok så væsentligt: vi andre, os der sidder i biografen, får jo bekræftet, at vi er normale! Som Wollinger skriver: Udgiften til en biografbillet er en billig måde at få bekræftet sin normalitet på.

Stammen på film er et godt emne. Mange gange fremstilles stammen som noget komisk. Der er stor forskel på at le **ad** stammeren eller le **med** stammeren. Det gælder i øvrigt generelt, ikke kun på film.

Af afgørende betydning for hvordan mennesker oplever deres livsværdi, er »deres relationer til andre mennesker, evnen til at kunne påvirke deres situation osv. En forudsætning er, at man har mulighed for at kommunikere med andre og blive bekræftet, at forstå og gøre sig forstået«. Selv om det talte sprog ofte fremhæves som vigtigt, så udgør det kun en brøkdel af den samlede kommunikation. Der er mange andre måder at kommunikere på: bevægelser, stemmeleje, ansigtsudtryk, kropsholdning osv osv. »Måske er det umuligt *ikke* at kommunikere. Vi kommunikerer med hvad vi gør - og ikke gør«. Stammens situationsafhængighed og lunefuldhed besværliggør kommunikationen for den, der stammer.

Stigmatisering kommer Wollinger en smule ind på: »Afvigeren skabes i samme øjeblik han stemples som afviger«. Som i filmen med Christy Brown har den afvigende da den funktion at bekræfte andre mennesker i deres identitet som normale.

Hvordan stammen former og formes af menneskers dagligliv er titlen på artiklen i PLUS. Uden at komme ind på detaljer, vil jeg nævne, at Wollinger har fået medlemmer af den svenske stammeforening til at føre dagbog en helt sædvanlig dag, artiklen omhandler hvordan 26 stammere oplever deres stammen i forskellige situationer og mere generelt. Der er oplevelser på arbejde, ved telefoning, om at håndtere stammen og andre ting. Det er spændende læsning. Du kan abonnere på PLUS via den danske Stammeforening.

Wollinger, Susanne. ATT ERÖVRA FRÅN TYSTNADEN. Om stammningens kulturella grammatik. I Birgit Kirkebæk & Ingrid Markussen (red.) *Livshistorien*. Danmarks Lærerhøjskole. København 1996.

ISBN 87 7777 061 7.

Wollinger, Susanne. Hur stamningen formar och formas av människors vardagsliv. I *PLUS* Nr. 2, juni 1996, pp. 4-6. Sveriges Stamningsföreningars Riksförbund. ISSN 0345-9411.

Stammebehandlerens opskrift: 1 del frodighed og 1 del ansvar

Af Claus Christophani

Ved Limfjorden i landsbyen Ullits ligger markerne til alle sider, så langt øjet rækker. Stammebehandleren Kirsten Lemmergaard griner og kan næsten ikke stå stille, mens kameraet fanger sit foto. »Jeg bliver altså så dårlig på billeder«, påstår hun fornøjet.

Inde i hendes stue står en af Shivas kvinder i vindueskarmen. Jeg kan slet ikke holde øjnene fra hende. Statuetten har de mest frodige former, jeg har set. Brysterne er som frugtbare jordkloder, og Shiva-kvinden ser ikke ud til at skamme sig.

Kirsten Lemmergaard tænder sin cigaret. Katten Trille springer op på en skammel og kniber øjnene sammen mens hun kigger på mig. I en tid svinger den med halen - så pludselig begynder den at spinde og lægger sig så i Kirstens skød for at blive nusset.

Denne artikel handler om en Shiva-kvinde og en kat. De peger begge i den retning, som er Kirsten Lemmergaards bud på et bedre liv, for vi der stammer. Vejen er bestrøet med skønhed og personligt ansvar.

Tag ansvaret for dit liv

»Min barndom har været præget af straf - fysisk og psykisk afstraffelse - og jeg savnede kærlighed. Ja, min hårde barndom har været med til at forstærke mit taleproblem. Men jeg har besluttet mig for at se bort fra det. Fordi vreden og hadet aldrig har vist mig vejen frem«, forklarer Kirsten. I sommers blev hun færdiguddannet som terapeut med ekspertise i overtonesang, kropsterapi og samtaleterapi.

»Jeg fandt først en brugbar vej, da jeg holdt op med at stille andre til ansvar for mine problemer. I stedet tog jeg selv ansvaret for mit liv - sådan som mit liv nu er«, siger hun.

Hendes terapeutiske arbejde samler sig om det indre rum, hvorfra mennesker henter sin styrke og livsglæde. Dét indre rum som mange mennesker er fremmed overfor, og måske stammere især.

Kontakt med dit indre rum

»Stammere lever mest i hovedet. Og da vi er sensible mennesker, kan vi have svært ved at rumme vores følelser. Måske vi endda forsøger at lægge låg på, hvis vi fornemmer at vi indeholder noget »dårligt« - som vrede og angst«.

»Glæden kommer indefra. Hvis der ligger en sorg eller en vrede der spærrer, så er det jo med til at farve og formindske den livsglæde, man skulle have. Så det handler om at komme ned i kroppen og få kontakt med det indre rum. Og så er det noget med at se trolden i øjnene. For hvis du gør det, så mister trolden sine kræfter«, siger Kirsten Lemmergaard.

Det indre rum begynder ved halsen og fortsætter langt ned i kroppen. Når man er i kontakt med det indre rum, udvider det sig og omslutter hele kroppen.

Grib de store spørgsmål

Terapeuten Kirsten Lemmergaard anvender overtonesang på sine kurser for stammere.

»Det lyder ikke særlig smukt - men det skaber rummelighed. Sangen kombineres med fysiske øvelser, hvor vi arbejder med kropsbevidsthed og koncentration. Vi lærer kroppen at kende - for at kunne være i den. Og som det tredje element har vi psykologiske øvelser, der går ud på at kigge indad«, fortæller Kirsten.

For hende er det vigtigt, at behandlingen af stammere indeholder de store spørgsmål. Hvem er jeg. Hvad sker der egentlig i virkeligheden. Hvad føler jeg. Hvad vil jeg.

»Så lægger jeg også vægt på, at vi er meget, meget mere end vores stammen. Vi indeholder store kvaliteter og dyb skønhed. Og ansvaret, det er vores. Det er vores ansvar, f.eks. hvis vi forstærker vores stammen ved at fokusere på problemet og holde fast i at vi ikke er gode nok. I virkeligheden er vi gode nok«, siger Kirsten Lemmergaard.

Katten siger ikke noget. Den er gået ud i køkkenet for at spise. Shiva-kvinden i vinduet er tavs. Og frodig.

Om stammebehandling

- og at tage sagen i egen hånd

Flemming P. Andersen

»Du godeste, er der ingen stammebehandling« var den overskrift der fangede mig, da jeg som helt nyt medlem af FSD (10/12-1996) satte mig i lænestolen med **mit** første nummer af stammebladet (3/96).

Jeg blev meget glad og positivt overrasket over at erfare den åbne og fremskridtsvenlige indstilling, der tilsyneladende hersker i FSD omkring moderne stammebehandling. Det lover godt.

Men jeg må vel lige præsentere mig selv: Jeg er 51 år og har stammet siden jeg var omkring 2 år. Jeg er i dag selvstændig revisor og har et lille revisionsfirma, efter at have arbejdet som ingeniør i størstedelen af mit voksne liv.

Arbejdsomt har jeg altid klaret mig godt, men i de senere år har mine talebesværligheder fyldt stadig mere i min bevidsthed, og jeg følte at min livskvalitet blev dårligere og dårligere. Det virkede som om, jeg manglede noget i min personlige udvikling, noget som ikke var erhvervsrelevant.

Jeg sammensatte derfor min egen uddannelse, og studerede kropsterapi med stemmehealing og NLP-hypnose fra 1994-1996. En uddannelse der har hjulpet mig helt enormt, idet arbejdet med disse terapier har reduceret min taleangst, øget mit selvværd og givet mig en væsentlig større livskvalitet. I dag har jeg opdelt min arbejdsuge med lige dele regnskab og bogføring (der giver en god jordforbindelse) og alternative behandlinger.

Det var min resterende taleangst og min store interesse for stammebehandling, der fik mig til at tage til Hvalpsund Færgetro en fredag, lørdag og søndag i november måned, hvor jeg deltog i Kirsten Lemmergaards »Kursus for Stammere«.

Jeg havde læst om Kirstens (alternative) kursus; vist nok det første af sin art i Danmark, arrangeret af AOF, og hvor alle deltagerne var stammere.

Det er et personligheds-udviklende kursus, i 3 moduler á 3 dage, der primært er bygget op omkring vejrtrækningsøvelser og overtonesang. Formålet er, at flytte stammerens fokus væk fra sin stammen, til andre og mere positive egenskaber, hvor-

ved det psykiske overskud til dagligdagens gøremål øges.

Jeg har deltaget på temmelig mange forskellige udviklingskurser, men jeg har aldrig mødt andre stammere. Den slags kurser har kun deltagelse af »normalt« talende, da stammere tilsyneladende ikke kan overvinde deres angst for at deltage, selv om netop stammere ville have et stort udbytte af at få løftet deres selvtillid.

Det gælder mig derfor overordentligt meget, at stammere nu får nemmere ved, at tilmelde sig denne type kursus.

Da jeg aldrig møder andre stammere i min hverdag, var det med lidt blandede følelser, at jeg mødte op den fredag eftermiddag.

Men det er en helt anden historie, som jeg ikke vil belemre læserne med her. Jeg kan kun håbe, at flere stammere får lejlighed til at deltage på et af Kirstens kurser.

Det er dejligt at se, hvordan folk ændrer sig, og lukker sig mere og mere op efterhånden som kurset skrider frem. Og hvordan den enkelte deltager træder ud af »den påtagede rolle«, og nærmer sig til »sig selv« og tør give udtryk for sine inderste tanker og ønsker.

Jo... Claus Christophani, der er altså noget stammebehandling der duer i Danmark; det er bare ikke så udbredtendnu.

Kontingent '97

Med dette nummer af Stammebladet er der et giroindbetalingskort. Dette skal bruges til indbetaling af kontingentet for 1997 senest den 1. marts. Kontingentet er igen i år, kr. 60. Hvis du har indmeldt dig (og betalt) i oktober kvartal 1996 gælder indbetalingen også for 1997.

På girokortet vil der stå én af flg. betegnelser:

Personligt medlem, Institutionsmedlem, Forældremedlem, Talepædagog.

Dette er fordi vi gerne vil vide hvorledes I opfatter jeres medlemskab, og være mere målrettede i vores tilbud til medlemmerne. Der er ingen forskel i medlemsrettighederne. Hvis du vil flyttes til en anden gruppe skal du skrive det på girokortet.

Nogle ønsker ikke medlemskab, men kun at modtage Stammebladet, her står der: 'Stammebladsabonnet'.

Selvudvikling for kvinder

Af Marie Gylling Pedersen

Er du kvinde, stammer du og har du lyst til at arbejde terapeutisk med dig selv og din stammen, og gøre dette sammen med andre stammende kvinder ?

Jeg forsøger at opstarte en selvudviklingsgruppe for kvinder, der stammer. Jeg er selv 28 år, og er (selvfølgelig) af hunkøn og stammer. Formålet med gruppen er den personlige udvikling, i et samspil med den dynamik, støtte og styrke en gruppe giver.

De problemstillinger vi vil arbejde med kan være nogle, der berører hele gruppen, altså et alment tema, eller vi kan arbejde mere individuelt med den enkeltes konkrete problemstillinger. Der er endvidere mulighed for at vi kan arbejde kropsorienteret.

Jeg forestiller mig, at gruppen mødes en weekend hver 3. måned over et år, dog lidt hyppigere de første par gange for at starte gruppen ordentligt op. Forløbet vil således forme sig som et kursus, mere end en egentlig gruppeterapi. Men hvorledes, hvordan og hvor ofte vi arbejder står åbent. Det er noget gruppen må diskutere sig frem til første gang vi mødes.

Jeg har kontakt til Rita Nordberg, der gerne vil være gruppens terapeut.

Rita Nordberg er krops- og gestalt-terapeut og har erfaring med at arbejde både med rene kvindegrupper og med stammere. Sidstnævnte har hun gjort sammen med sin mand Terje Nordberg på kursusforløb, der har været annonceret her i Stammebladet.

Når jeg ønsker at starte en kvindegruppe er det ikke af feministiske grunde, eller på grund af modvilje mod mænd. Gruppens sigte er heller ikke at arbejde med specifikt kvindelige problemstillinger. Årsagen er blot dén, at jeg tror der er meget styrke og støtte at hente i en ren kvindegruppe.

Rita Nordberg bor i Århus, så som udgangspunkt vil gruppen mødes dér. Prisen vil afhænge af gruppens størrelse, men det er muligt at få tilskud fra AOF, hvorfor prisen vil være uhørt billig. Gruppens størrelse afhænger af antal tilmeldninger, men vil være mellem 3-12 personer.

Hvis du har lyst til at være med i gruppen eller blot vil høre nærmere, så kontakt mig på følgende adresse og telefonnr.:

Århusgade 62 2tv,
2100 Kbh. Ø
tlf. 35 26 25 77

Yoga for stammere.

Af Susanne Oldenburg

Jeg er en dame på 45 år der er nyuddannet yogalærer. På et af mine første hold går en ung pige, der i perioder har lidt meget under sit stammeri. Hun stammer ikke i øjeblikket, og mener selv at det kan være på grund af yogaen, og jeg er tilbøjelig til at give hende ret, da jeg har observeret at hendes åndedræt er blevet markant bedre fra kursets start til nu. Jeg er derfor meget interesseret i at starte et yogahold for stammere, så vi sammen kunne samle nogle erfaringer. Jeg har luftet ideen overfor FOF, og de er meget åbne overfor ideen. FOF's egne lokaler er beliggende omkring det indre af København, så det er jo en fordel at du ikke bor for langt væk, hvis du påtænker at følge kurset.

Da yoga ikke er noget der gir resultater på en eftermiddag vil dit arbejde med yoga bestå i at gå til yoga en gang om ugen i 1½ time, og du skal være indstillet på at bruge et kvarter til en halv time på dit hjemmearbejde, 6 dage om ugen. Hattayoga bygger på to principper, nemlig legemskontrol og åndedrætskontrol. Det er en noget stillestående og opmærksomhedskrævende kropsudfoldelse, og det skal ikke være nogen hemmelighed, at det nogle gange gør ondt at strække de stive lemmer ud. Men jeg vil

garentere at det har en positiv effekt på dit generelle velbefindende, og jeg tror og håber at det vil bedre dit stammeri.

Jeg kan vist bedst motivere ved at fortælle lidt om mine egne erfaringer med yoga. Jeg er oprindeligt uddannet skuespiller, men for nogle år siden måtte jeg opgive at leve af det, fordi jeg led af en voldsom sceneangst - ikke sådan at forstå at jeg var angst hele tiden, men det værste var at jeg var bange for at blive bange. Jeg gik i psykoterapi, flere gange, men lige lidt hjalp det. Jeg har altid været lidt depressivt anlagt og sovet meget, men det troede jeg nærmest var noget jeg var født med.

Jeg begyndte at lave yoga regelmæssigt, og min depressive huller blev markant mindre, og i dag er min sceneskræk også forsvundet - ikke sådan at forstå at jeg ikke kan blive smadder nervøs, men jeg kan modarbejde angsten med mit åndedræt. Jeg havde jo ellers lært at ånde dybt i den stemmetræning jeg modtog, da jeg gik på skuespillerskolen. Min daværende stemmelærer arbejdede også med stammere, så det må jo være noget af det samme vi har lært, men åndedrættet man lærer i stemmetræning er ikke så udbygget som det man kan arbejde med i yoga (det

skal tilføjes at ikke alle yogakurser indeholder åndedrætsøvelser). Jeg tror også at det er meget vigtigt for åndedrættet at man samtidig arbejder med kroppen og dermed får smidiggjort mellemgulvsmuskulaturen.

Hvis min ord har gjort dig interesseret i at være med til at oprette et yogahold efter sommerferien, så ring til mig så hurtigt som muligt.

Susanne Oldenburg
Nrd. Fasanvej 124 A, 1. sal th.
2000 Frederiksberg
tlf.: 38 10 89 86

Plus og Stamposten

FSD tilbyder sine medlemmer et gratis abonnement på den Svenske stamme-forenings blad 'PLUS'. Det er dog en betingelse at man hvert år tilkendegiver sin interesse til sekretariatet og i år skal det gøres inden den 10. februar.

De der ikke er medlemmer; men kun abonnerer på Stammebladet kan bestille Plus ved at indbetale kr. 100,00 på FSD's girokonto og mærke indbetalingskortet 'PLUS'.

Hvis du er interesseret i den Norske stamme-forenings blad 'STAMPOSTEN', så giv besked inden den 10. februar, så vil vi forsøge at skaffe et eksemplar til dig.

Aktiviteter i Fyns Amt

DSI på Fyn har bevilget 6.000 kr til lejr/seminar-aktiviteter for voksne stammere bosiddende i Fyns Amt.

Hvis du har forslag til aktivitet(er) eller vil stå for et arrangement, så kontakt sekretariatet.

Husk også at der er mulighed for tilskud til lokalafdelinger fra FSD. Se side 25. Tilskuddet er i år 100 kr. pr. medlem.

Et lys er blevet tændt

Af Kirsten Lemmergaard

Da jeg i 1995 i samarbejde med psykoterapeut Jørgen Aagaard og kropsterapeut Henrik Krogh forsøgte af stable et kursus for stammere på benene i overtonesang, henvendte jeg mig dels til taleinstituttet i Aalborg dels til formanden for stammeforeningen. Mit håb var, at taleinstituttet ville være mig behjælpelig med en navne- og adresseliste på stammere, så jeg kunne sende dem et tilbud om deltagelse på vores kursus. Efter at have læst Jørgen og Henriks kompendium meddelte de, at det ikke havde nogen interesse. Min henvendelse til FSD for at få økonomisk støtte til kursusdeltagerne var lige så deprimerende, her var begrundelsen for afslaget, at det var for alternativt, og derfor var bestyrelsen bange for at blive blacklistet af taleinstitutterne.

Jeg var både skuffet og frustreret over at erfare, at stammeforeningen ikke var et sted, man kunne henvende sig og få støtte, hvis man havde nogle alternative ideer, der gik på tværs af den traditionelle stammebehandling. Det er min opfattelse, at FSD har været aktiv indenfor børnestammere og forældregrupper og indenfor forskning og internationale kontakter, hvilket er positivt. Men desværre har de efter min mening ikke været i stand til at føre denne positive linie videre på voksne stam-

mere, der ønskede at gå nye veje. På den baggrund besluttede jeg at glemme alt om stammeforening, og i stedet forsøge sælge mine ideer til anden side. Jeg har netop afholdt mit første kursus i overtonesang og kropsterapi for stammere indenfor AOF.

Det første lysglimt, jeg øjnede, kom i maj 96, hvor Claus Christophani skrev sin første artikel. Endelig var der et menneske, der ikke alene var kommet ind i bestyrelsen, men også turde sætte spørgsmålstegn ved den traditionelle taleundervisning og udtale sig positivt om alternativ undervisning/behandling. Jeg ved der findes dygtige og progressive talepædagoger, men der findes bestemt også mange, der aldrig skulle have udøvet taleundervisning. Jeg kan f.eks. nævne, at jeg i 1973 fik taleundervisning, hvor jeg fik besked på at »stamme ind i et spejl, og se hvor grimt det så ud«, at tale ind i en mikrofon og »høre, hvor grimt det lød«. Det tog mig lang tid, at komme over dette traume, men det ansporede mig også til selv at arbejde videre med min stammen. Det er i dag mit håb, at talepædagogerne og stammerne i langt højere grad kan indgå i et ligeværdigt samarbejde og i fællesskab komme videre med udviklingen indenfor stammeundervisning.

Det fører mig ind på den næste artikel af Trine Andersen i august 96. En meget flot og livsbekræftende artikel, der fortæller noget om selvindsigt, mod til at gå nye veje og kampånd. Det fortæller mig også noget om stammernes store viden og potentiale, som vi bestemt alle skulle udvikle og bruge. Vi besidder alle små guldkorn, som vi kan stille til rådighed og gøre brug af alt efter ønske og behov, men det vigtigste af alt er, at vi gør noget. Trine opfordrer os - og efterlever det selv - at overskride egne grænser og underforstået flytte fokus fra stammen til alt det andet, vi også indeholder. At vi slår glasburet i stykker og kommer ud og oplever livet ikke kun som stammer, men som et helt menneske, det tror jeg er vigtigt. Claus har jo gjort det samme, ved først at tage en journalistuddannelse og derefter sige ja til en stilling som nyhedsoplæser! på Radio Vejle. At flytte fokus fra sit talehandicap til alt det andet værdifulde man er, det giver overskud, selvtillid og livsglæde, der så virker positivt ind på stammen. At se sig selv som et menneske med stærke og svage sider, det kræver mod, det kræver også mod at se sine taleproblemer i øjnene og så gøre noget ved dem uden at undskylde sig med, at det er også fordi..... Men er man i stand til det, giver det distance og distancen giver mulighed for selvironi. Som Trine så rigtigt skriver: »Selvironi kræver selverkendelse og selverkendelse kræver at man tager sig selv alvorligt«, men det kræver også at

man påtager sig ansvaret for den man er og det liv, man lever.

Claus' artikel i oktober 96 om Oskars antistamme terapi er en mere psykologisk terapiform, der også bruges i alternativ kræftbehandling og selvudvikling, måske med en lidt anden udformning. Det er en rigtig god måde at bearbejde traumer på, men det kan også være risikabelt ikke at have professionel assistance. Der sker ofte det, når man arbejder med gamle traumer. at man støder på arketyperne det indre barn, den indre far og den indre mor. Det kan være en smertelig gang, som kan være meget svært at håndtere alene.

Det eneste der støder mig i artiklen er navnet: »Antistamme«. Det er for mig et meget negativt ladet ord. Anti betyder at være imod, noget, man må bekæmpe. Tryk avler modtryk. Jeg kan meget bedre lide ordet accept.

Hvis man arbejder med at acceptere sig selv som et menneske, der stammer, så påvirkes stammen positivt.

Hvis man derimod prøver at bekæmpe sin stammen, så har man ikke alene fokus på stammen, men den påvirkes også negativt.

Ikke alle er til stammeteater, til overtonesang, til antistamme terapi eller til traditionel stammeundervisning, men jo flere tilbud der kommer på bordet, jo større muligheder har den enkelte for at finde nogle arbejdsredskaber, der passer til ham/hende. Mon ikke de fleste voksne stammere kan blive enige om, at traditionel stammeundervisning ikke fungerer.

Hvis disse dejlige artikler bebuder en ny og progressiv forening også for voksne stammere, så hilser jeg det meget velkommen. Vi sidder alle inde med en hel masse erfaringer og viden om nye veje, der kan hjælpe os langt videre. Vi skal blot lære at samarbejde på tværs af alle skel og for mig at se, vil FSD være det naturlige bindeled.

Formandens replik:

Jeg er glad for at Kirsten Lemmergård har fundet "sin vej" og ønsker for alle stammere at det må lykkes for dem; men hun kommer i sin artikel med nogle påstande der kræver en replik.

For at forhindre enhver misforståelse ønsker jeg at understrege at FSD **aldrig** udleverer medlemmernes adresser. Vi kan, i enkelte tilfælde, tilbyde at rundsende materiale der skønnes at have medlemmernes

interesse. Ellers er Stammebladet FSD's primære kontaktorgan, hvor Kirsten da også har fået den spaltepads hun har ønsket til at fortælle om sine erfaringer med overtonesang, det påtænkte kursus og de to undervisere med telefonnumre (se *Stammebladet* maj og august 1995).

FSD er enig med Kirsten Lemmergaard i de tilbud man får når man henvender sig til taleinstitutterne i mange tilfælde ikke er tilfredsstillende, og jo flere tilbud der kommer på bordet, jo større mulighed er der for den enkelte for at finde nogle arbejdsredskaber, der passer til ham og hende. Disse synspunkter har vi da også fremført kraftigt igennem en lang årrække.

FSD var f.eks. blandt de første der krævede tilbud om psykologisk rådgivning i forbindelse med taleinstitutternes behandlingstilbud. Kravet var slet ikke populært hos talepædagogerne. FSD har også afholdt flere seminarer, fremtidsværksteder m.v. med fokus på personlig udvikling.

FSD er altså **ikke** bange for at blive sortlistet af nogen; men vi ønsker at være en seriøs samarbejdspartner og modspiller. Beslutningen om ikke at støtte ovenstående kursustilbud økonomisk blev truffet af en enig bestyrelse, ud fra en vurdering af oplægget og dets tydeligt kommercielle præg.

FSD har i øvrigt, til dato, aldrig støttet private kursusudbydere.

Henrik N. Jensen

The Great Stuttering Road-Show

En lille gruppe stammere er begyndt prøverne på »The Great Stuttering Road-Show« der, efter planerne og hvis der findes midler til det, vil rulle ud på landevejen i efteråret 1997, med en forestilling indeholdende teater, video, foredrag m.m. Der er planlagt 10 forestillinger hos unge på uddannelsesinstitutioner som seminarier, universiteter og daghøjskoler.

Initiativtager: Trine Andersen

Projektansvarlig: Claus Christophani.

Dansk Videnscenter for Stammen

Videnscentrenes og hermed DaVS's fremtidige struktur er til debat i øjeblikket, inden der etableres en permanent ordning. FSD har i breve til Socialministeren, Undervisningsministeren og DSI fremlagt vores synspunkter. Synspunterne er, meget kort fortalt at vi mener DaVS på fremragende vis har opfyldt sin opgave under den nuværende struktur, som statsligt videnscenter med egen bestyrelse og budget. De væsentligste elementer i denne struktur ønskes bevaret.

Per Alms bog »Stamning«

Med økonomisk støtte fra Sygekassernes Helsefond og Ole Kirks Fond, er Hermann Christmann gået i gang med at oversætte Per Alms bog »Stamning« fra svensk til dansk. Bogen forventes at udkomme på Gyldendals forlag.

Gamle numre af Stammebladet

Sekretariatet har nogle gamle numre af Stammebladet fra 1995 liggende. Disse numre kan du få ved at du sender en kuvert med din adresse på og et frimærke til sekretariatet.

Hvis du kun vil ha' ét Stammeblad klisterer du et 5,00 kr. frimærke på kuverten og hvis du vil ha' to, tre eller fire Stammeblade så klisterer du et 8,75 kr. frimærke på.

Send kuverten til foreningens adresse mærket: »gl. stammeblade«.

ELSA Youth Meeting

June 1997, Near Amsterdam,

By Edwin J. Farr

Dear Colleagues,

The meeting will be approximately 6 days long and will consist of workshops, lectures, social outings and activities. The aim of the meeting is for Young People to meet and socialise, exchange ideas, network take back ideas to their own National Associations, inspire the Young People to *participate* in the workings of their own Association and importantly Personal Development.

Accordingly, each National Association is asked to nominate two people and below are some guidance notes:

1. Nominations for two people are required, one boy and one girl, with two people also being nominated as reserves, again one boy and one girl.
2. The Young People have to be over 18 and under 25 years old on 31 July 1997.
3. The nominations should be made in a fair way. All the Young Stutterers should be informed of the proposed Youth Meeting and the possible availability of the Bursaries. An open written competition to the Chairperson of each Association would be sufficient. The choices each Association makes has to be fair in case the EU wants to carry out an audit.
4. All participants must be reasonably fluent in English, they don't have to be perfect but be able to communicate in English, as English will be the working language. Each delegate will be expected to give some short presentations and will be expected to play an active part in the discussions.
5. Delegates who attended the Youth Meeting in Linköping are not eligible.
6. Each delegate will be expected to make their own way to the Conference centre in the Netherlands and arrange for their own comprehensive travel insurance.
7. Each delegate will be expected to send a written paper to ELSA before the meeting answering a few simple questions. Details will be sent out after the nominations are received.
8. Bursaries will be paid after successful completion of the meeting by Bank Transfer or by cash (only available for the East European delegates).

All nominations and queries should be sent to:

Edwin J. Farr

31 Grosvenor Road

Jesmond

Newcastle-Upon-Tyne,

GB - NE2 2RL

Gt. Britain

Telephone/Fax +44 1912 81 8003

We look forward to receiving your nominations.

Efterlysning - unge søges

Er du ung, 18-25 år, har FSD brug for dig til blandt andet deltagelse i Europæisk Ungdomsmøde, der er omtalt ovenfor. Artiklen er ikke oversat, da sproget på mødet er engelsk.

Hvis er interesseret, så henvend dig til:

FSD's ungdomsrepræsentant

Stine Pedersen:

Sundbyvestervej 99 vær. 111

2300 København S

Tlf/fax 3284 3210 pause 131

e-mail stinep@dorit.ihl.ku.dk

eller til:

FSD's sekretariat

c/o DSI

Kløverprisvej 10 B

2650 Hvidovre

Tlf. 8686 2696 Fax. 8686 2796

E-mail fsd@post4.tele.dk

IFA-kongres

International Fluency Association (IFA) afholder sin 2. kongres i San Francisco den 18.-22. august 1997.

Konferenceprisen afhænger af, om man er professionel (talepædagog, psykolog etc.), stammer eller student, om man er medlem af IFA eller ej, og om man tilmelder sig før eller efter 15. maj 1997.

Interesserede kan få yderligere oplysninger og tilmeldingsblanket ved at henvende sig til IFA's kontaktperson i Danmark:

Hermann Christmann, Bregnevej 10, 9800 Hjørring, tlf: 98 92 79 61,

E-mail: hc@has.dk

Internettet

Som nævnt i tidligere blade har jeg adgang til »internettet«, hvor der er en hel del information om stammen, hovedsagligt fra USA/Canada.

Jeg er koblet på tre mailling-lists hvorpå der finder en løbende diskussion sted omkring stammen. Men igen er hovedparten af indlæggene fra USA/Canada. Sproget på listerne er engelsk.

Jeg har derfor gået med en ide om at lave en mailling-list på dansk. Målgruppen for listen skulle være fagpersonale, stammere, forældre til stammere samt andre med interesse for stammen. Formålet med listen skulle være at udveksle ideer, positive/negative erfaringer og få hjælp til et specifikt problem.

Det kunne jo være at du har en viden som jeg eller en anden kollega kunne bruge, så hvorfor spille denne viden.

Hvis du synes, at en sådan mailling-liste skal oprettes så send du en e-mail til: fsd@post4.tele.dk

Hvad er en mailling-list?

Det er et system, hvor man udveksler breve mellem hinanden.

Systemt fungerer på den måde, at man tilmelder sig enten til en person eller det sker ved en kommando til en EDB-maskine (server).

Når man har et brev, man ønsker at de andre tilmeldte skal se så sender man sit brev pr. e-mail til personen/serveren, som så sender brevet videre til de øvrige.

Henrik N. Jensen

Lokalafdelinger

FSD yder tilskud til drift af lokalafdelinger. Tilskuddet fastsættes efter medlemsantallet i lokalafdelingen og udbetales ved henvendelse til kassereren eller sekretariatet.

Der er i øjeblikket fungerende lokalafdelinger i Ålborg-området, Frederiksborg Amt, Roskilde Amt og Varde, Blåbjerg & Blåvandshuk kommuner.

Hvis du/I er interesserede i at oprette en lokalafdeling, vil sekretariatet være behjælpelig med at udsende invitationer til de lokale medlemmer, en repræsentant for bestyrelsen møder også gerne op.

Lokal repræsentation

FSD har kontaktpersoner rundt om i landet og er også repræsenteret i bestyrelsen på nogle taleinstitutter. Sekretariatet henviser til kontaktpersonerne i dit område.

Forældre-kontaktpersoner

Hermann Christmann
Bregnevej 10
9800 Hjørring
tlf/fax: 98 92 79 61

Jytte Søborg Andersen
Strandvejen 81
4600 Køge
tlf/fax: 53 66 13 71

Lone Hededal &
Per Laursen
Søndervangen 17
8260 Viby J.
tlf: 86 11 83 07

Marie-Louise Clemensen &
Finn Lillethorup Hansen
Januarvænget 86, Bramdrupdam
6000 Kolding
tlf: 75 51 80 54

Carl Erik Peters-Lehm
Rolighedsvej 136
5220 Odense SØ
tlf/fax: 65 97 22 12

Vivian Crawford
Skovvej 37, Espe
5750 Ringe
tlf: 62 62 38 81

GENERALFORSAMLING

Lørdag den 19. april 1997

FSD's jubilæumslegat uddeles

Lørdag den 19. april 1997

IFA-KONGRES

Den 18. - 22. august 1997 i San Fransisco, USA

IFA's kontaktperson i Danmark:

Hermann Christmann

Bregnevej 10, 9800 Hjørring

Tlf/fax: 98 92 79 61

Se mere information side 23

NORDISK STAMMESEMINAR '97

2. eller 3. weekend i september 1997,
i Lillehammer, Norge

5. VERDENS STAMME-KONGRES for mennesker der stammer

5. - 9. juli 1998,
i Johannesburg, Sydafrika

NÆSTE BESTYRELSESMØDE

Den 9. februar 1997

Adresseændring!

Er din adresse forkert? - er du flyttet? - så husk at give besked til sekretariatet på telefon 8686 2696, fax 8686 2796 eller pr. brev.

FSD's BESTYRELSE

Formand

Henrik N. Jensen
Tusborgvej 8
9310 Vodskov
tlf/fax: 98 29 21 70
H_Jensen@Post4.tele.dk

Bestyrelsesmedlemmer

Carl Erik Peters-Lehm
Rolighedsvej 136
5220 Odense SØ
tlf: 65 97 22 12
fax: 65 98 13 38

Stine Pedersen
Sundbyvestervej 99,v.111
2300 København S
tlf: 3284 3210 pause 131
stinep@dorit.ihiku.dk

Næstformand

Peder Nielsen
Brorsonsvej 2
8260 Viby J
tlf/fax: 86 11 63 53

Jytte Søborg Andersen
Strandvejen 81
4600 Køge
tlf/fax: 53 66 13 71

Suppleanter

Lourdes Aguirrebengoa
Ballenvej 53
8305 Samsø
Tlf/fax: 86 59 31 18

Kasserer

Anders Johansen
Hillerød
Post sendes til FSD.
tlf/fax: 48 24 12 38
AJohansen@post3.tele.dk

Claus Christophani
Vardevej 25
7100 Vejle
tlf/fax: 75 84 14 24

Steen M. Eriksen
Hørhaven 2, 1. th.
9000 Aalborg
tlf: 98 14 01 04

Du melder dig ind i FSD ved at:

Indbetale 60 kr på giro 2 19 95 48 eller ringe, skrive eller faxe til sekretariatet:

Foreningen for Stammere i Danmark
c/o DSI,
Kløverprisvej 10 B,
2650 Hvidovre
Telefon: 8686 2696 Telefax: 8686 2796

E-mail: LeneH@post3.tele.dk

Ved indmeldelse efter 1. oktober gælder medlemskabet også for det følgende år.

Video-bibliotek

Følgende videobånd kan lånes imod et ekspeditionsgebyr på kr. 50.

Lånetid én uge:

Vi stammer og hvá så
(Om unge/voksne der stammer).

Talelyst og stammeangst
(Om små børn der stammer, og deres forældre).

Ulven græder
(Billeder af børn der stammer).

FSD/Båndværkstedet DR

v. bl.a. Per F. Knudsen

M. Høyen Andersen/J. Pedersen

Bestilling/reservation: Sekretariatet

Foreningen for Stammere i Danmark

c/o DSI, Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre

E-mail: FSD@post4.tele.dk

Tlf: 8686 2696 Fax: 8686 2796

FSD's boghandel

Priser per stk.
incl. moms og ekspedition,
men excl. porto

Ny bog!

Når dit barn stammer,

Lennart Larsson, 63 sider, Trannel Forlag, 1996 125,00 kr

Pjecer

Stammer du?,

Lennart Larsson, 32 sider, FSD forlag, 1994 28,75 kr

Stammer dit barn?,

Lennart Larsson, 20 sider, FSD forlag, 1995 28,75 kr

Stammer din elev?,

Lennart Larsson, 32 sider, FSD forlag, 1996 28,75 kr

Rabat på FSD's egne pjecer: Ved køb af mindst 10 stk: 22,50 pr. stk.
Ved køb af mindst 40 stk: 18,75 pr. stk.

Når det lille barn stammer,

Per Fabæch Knudsen/Hermann Christmann, 40 sider,
Special-pædagogisk forlag, 1995 28,75 kr

Rabat: Ved køb af mindst 40 stk: 25,00 kr pr. stk.

Følgende to-sprogede pjecer kan bestilles hos FSD; men leveres igennem
Dansk Videnscenter for Stammen (DaVS tillægger et ekspeditionsgebyr på 5
kr pr. ordre):

Vejledning for forældre til børn der stammer,

Per Fabæck Knudsen, Elisabeth Larsen og Sara Michaelsen
Udgaver på Urdu/dansk, Tyrkisk/dansk og Bosnisk-serbisk-kroatisk/dansk
Special-pædagogisk forlag, 1995 27,50 kr

Stammer dit barn?, *Arabisk udgave,*

Lennart Larsson, SSR forlag, 1993 27,50 kr

Plakat

Plakat med stammende berømtheder (engelsk tekst) 100,00 kr
inkl. forsendelse

Video-bibliotek

FSD har et antal videobånd der udlånes for et ekspeditionsgebyr på 50 kr.
- Se indersiden af dette omslag.